

Notiser

Datorsimulering

Som bekant finns det personer som tror att vi kanske befinner oss i en datorsimulering, ungefär som i filmen *The Matrix*. Tanken är att det någonstans finns någon (eller några) som med hjälp av en dator (eller kanske flera datorer) skapar en virtuell verklighet, som alltså är den verklighet som vi lever i. Det vill säga det universum som innehåller inte bara oss, utan också allt annat på jorden och i Vintergatan och alla de hundratusentals galaxer som omger oss.

Filosofen David Chalmers gissar att ”vi inom ett århundrade kommer att ha virtuella verkligheter som inte går att särskilja från den icke-virtuella världen” (*Virtuella världar*, Fri Tanke 2023, s. 11). Men en skillnad är väl ändå att den dator som används för att skapa en virtuell verklighet, samt den person som använder datorn i detta syfte, inte finns i denna virtuella verklighet. Och om den som skapar vår virtuella värld plötsligt tröttnar och kastar den i papperskorgen, så skulle skillnaden mellan våra världar vara väldigt stor.

Om vi lever i en virtuell värld, så måste dessutom den som skapar världen ha löst problemet med hur medvetande kan uppstå i en för övrigt fysikalisk omgivning. Eller, om man så vill: i en dator. För vi är ju medvetna. (Åtminstone är jag det.) Chalmers tror alltså att det problemet kommer att lösas ”inom ett århundrade”. Denna optimism förefaller helt ogrundad.

Lars Bergström

Vaga tankar

Ord som ”lång”, ”gammal” och ”dyr” brukar kallas för *vaga* ord. Vad som menas med detta är att dessa ords betydelser inte har skarpa gränser – i stället ger de upphov till ”gränsfall” eller ”gråzoner”. Det vore ju till exempel orimligt att föreslå att gränsen för att vara lång går vid exakt 186 cm (på ett sådant sätt att alla personer som är längre än 186 cm är långa medan alla andra personer är icke-långa). Och det orimliga i detta förslag tycks inte i första hand bero på att det vore rimligare att föreslå att gränsen för att vara lång går någon annan-

stans i stället, som vid 187 cm. Snarare verkar det som att en sådan skarp gräns mellan långa och icke-långa personer inte existerar över huvud taget.

En av de mest populära teorierna om vaghet är *supervaluationismen*. Teorins centrala tanke är att vaga ord är förknippade med ett antal "tillåtna preciseringar". Någon som stipulerar att hon med termen "lång" avser personer som är minst 186 cm långa bryter, enligt denna idé, inte mot någon språklig regel som styr hur termen "lång" för användas – hon gör bara sitt språk mer precist på ett sätt som är "inom ramarna" för dessa regler. Detsamma gäller någon som stipulerar att hon med termen "lång" i stället avser personer som är 187 cm långa. Stipulationen att en person måste vara minst 300 cm lång för att räknas som lång skulle däremot i normalfallet vara otillåten, eftersom en person som är t. ex. 225 cm vanligtvis räknas som lång.

Mer precist brukar *supervaluationismen* formuleras så här: en sats som innehåller vaga ord är sann om och endast om den är sann givet alla tillåtna preciseringar av de vaga orden; den är falsk om och endast om den är falsk givet alla tillåtna preciseringar; och om den är sann givet vissa tillåtna preciseringar och falsk givet andra tillåtna preciseringar så är den varken sann eller falsk. Om vi till exempel tänker oss att Janne är exakt 186,5 cm lång och att både 186 cm och 187 cm är tillåtna preciseringar av ordet "lång", så är satsen "Janne är lång" enligt teorin varken sann eller falsk (eftersom den är sann givet en tillåten precisering av ordet "lång" och falsk givet en annan). Enligt teorins förespråkare fångar detta idén att Janne befinner sig i "gråzonen" mellan långa och icke-långa personer.

Denna teori verkar dock inte vara en särskilt bra teori om meningen hos alla satser som innehåller vaga termer. Betrakta till exempel följande satser:

- (1) Lisa undrar om Janne är lång.
- (2) Lisa har läst att Janne är lång.
- (3) Lisa föreställer sig att Janne är lång.

Det verkar finnas möjliga scenarier där dessa satser är sanna trots att alla deras tillåtna preciseringar är falska. Om vi till exempel för enkelhets skull antar att de tillåtna preciseringarna av "lång" går vid 184, 185, 186 respektive 187 cm så kan dessa satsers tillåtna preciseringar sammanfattas så här:

- (1*) Lisa undrar om Janne är minst 184/185/186/187 cm lång.
 (2*) Lisa har läst att Janne är minst 184/185/186/187 cm lång.
 (3*) Lisa föreställer sig att Janne är minst 184/185/186/187 cm lång.

Och det är lätt att inse att det som Lisa undrar om, har läst och föreställer sig inte behöver vara något så exakt som någon av dessa preciseringar ger vid handen. Till exempel kan hon undra om Janne är lång även om det inte finns något tal n sådant att hon undrar om Janne är minst n cm lång.

Supervaluationismen verkar därför, åtminstone i sin enklaste form, inte vara någon särskilt bra teori om vaga tankar – och därmed inte heller om det språk vi använder för att uttrycka och beskriva dessa tankar.

Äldre notiser

Redaktionen vill varmt rekommendera den digra samling av äldre notiser, från FT:s första nummer 1980 och framåt, som finns på tidskriftens hemsida, www.filosofisktidskrift.se. Gå till "Utgivna nummer" och klicka fram notiserna för varje enskilt nummer. En del av notiserna är relativt omfattande repliker på tidigare FT-artiklar.

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Per Algander* är universitetslektor i praktisk filosofi vid Umeå universitet, *Lars Bergström* är professor emeritus i praktisk filosofi vid Stockholms universitet, *Alice Damirjian* är doktorand i teoretisk filosofi vid Stockholms universitet, *Jesper Jerkert* är universitetsadjunkt i filosofi vid Kungliga Tekniska Högskolan, *Ingvar Johansson* är professor emeritus i teoretisk filosofi vid Umeå universitet, *Nicolas Olsson Yaouzis* är forskare i filosofi vid Stockholms universitet, *Inge-Bert Täljedal* är professor emeritus i histologi vid Umeå universitet.